

Håkan Nesser

De terugkeer

MISDAADROMAN

Uit het Zweeds vertaald door
Edith Sybesma

DE GEUS

Vierde druk

Oorspronkelijke titel *Återkomsten*, verschenen bij Bonniers
Oorspronkelijke tekst © Håkan Nesser, 1995
Nederlandse vertaling © Edith Sybesma en De Geus BV, Breda 2003
Deze editie © De Geus BV, Breda 2011
Omslagontwerp Mijke Wondergem
Omslagillustratie © iStockphoto.com
ISBN 978 90 445 2060 6
NUR 331, 305

Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van
Uitgeverij De Geus BV, Postbus 1878, 4801 BW Breda, Nederland.
Telefoon: 076 522 8151. Internet: www.degeus.nl.

Wilt u het gratis magazine *Geuzennieuws* met informatie over onze nieuwe uitgaven ontvangen, ga dan naar www.degeus.nl en meld u aan.

I

Het was de eerste en de laatste dag.

De stalen deur viel achter hem in het slot en de metalige klik bleef even in de koele ochtendlucht hangen. Hij deed vier stappen, bleef stilstaan en zette zijn koffer neer. Sloot zijn ogen en opende ze weer.

Een lichte ochtendnevel hing boven de verlaten parkeerplaats, de zon ging net op boven de stad en het enige leven dat zich roerde, waren de vogels die zich lieten drijven boven de akkers die het gebouw omringden. Hij bleef enkele seconden staan en voelde hoe zijn zintuigen steeds meer opnamen. De geur van pas gemaaid korenakkers kroop zijn neusgaten binnen. Het verblindende licht zinderde boven het asfalt. Vanuit de verte, een kilometer of wat naar het westen, kon hij het aanhoudende geronk horen van de auto's op de snelweg die het open landschap doorsneed. Het plotselinge inzicht in de feitelijke afmetingen van de wereld deden hem een ogenblik duizelen. Hij had twaalf jaar lang geen voet buiten deze muren gezet; de cel waarin hij gezeten had was tweeënhalft bij drie meter en hij begreep dat het een eind was naar de stad en het station. Een heel eind. Te ver om te lopen misschien, op een dag als deze.

Ze hadden hem een taxi aangeboden, dat was standaard, maar hij had het aanbod afgeslagen. Nu hij voor het eerst weer de gewone wereld in ging, wilde hij het zichzelf niet te makkelijk maken. Op deze ochtend wilde hij het gewicht, de pijn en de vrijheid bij iedere stap voelen. Als hij überhaupt een kans wilde hebben om de taak die hij zichzelf had opgelegd tot een goed einde te brengen, dan moest hij kunnen afzien. Afzien en overwinnen.

Hij pakte de koffer op en begon te lopen. De koffer voelde

licht aan. Wat ondergoed, een paar schoenen, een overhemd, een broek en een toilettas. Vier of vijf boeken en een brief. De kleren die hij droeg had hij de vorige dag uitgezocht in het kledingmagazijn. De karakteristieke inrichtingsoutfit: zwarte schoenen van kunstleer, een blauwe broek, een lichtblauw overhemd en een dun windjack. Voor de inwoners van de stad zou hij net zo makkelijk te identificeren zijn als een katholieke priester of een schoorsteenveger. Zo iemand die met een bruine kartonnen koffer naar het station kwam lopen en maakte dat hij hier weg kwam. Die een tijdje doorgebracht had in de Grote Grijs tussen het stadsbos en de snelweg. Die zo dichtbij geweest was en toch zo oneindig ver weg. Een van die anderen, die zo gemakkelijk te herkennen waren.

De Grote Grijs, zo heette de inrichting in de volksmond. Hij had er zelf eigenlijk geen naam voor. Voor hem was het bijna geen plaats, maar alleen tijd: een stuk van zijn leven. Hij trok zich al lang niets meer aan van starende blikken. Hij was langgeleden al uit dat soort gemeenschap verstoten, waar oppervlakkigheid en ijdelheid telden. Hij had die noodgedwongen, maar zonder aarzeling verlaten en er nooit naar terugverlangd. Nooit.

Je kon erover twisten of hij er ooit toe behoord had.

De zon klom al hoger. Na een paar honderd meter moest hij opnieuw blijven staan. Hij deed zijn jack uit en liet het los over zijn schouders hangen. Twee auto's passeerden hem. Een paar bewakers waarschijnlijk, of andere werknemers. Mensen van de inrichting in ieder geval. Deze kant op was er verder niets, alleen de Grote Grijs.

Hij liep weer verder. Hij probeerde te fluiten, maar hij kon geen melodieën vinden. Het ochtendlicht was te overheersend. Hij bedacht dat hij een donkere bril had moeten hebben tegen de zon, misschien kon hij er in de stad een kopen. Hij schermde zijn ogen af met zijn hand, tuurde met toegeknepen ogen naar

de silhouetten in de scherpe nevel en op hetzelfde moment begonnen kerkklokken te luiden.

Hij keek op zijn horloge. Acht uur. De eerste trein zou hij niet halen. Dat had hij ook niet echt gewild; het was prettiger een uurtje in de stationsrestaurant te zitten achter een stevig ontbijt, met een verse krant. Hij had geen haast. In ieder geval deze eerste dag niet. Hij zou uitvoeren wat hij had besloten, maar het tijdstip hing natuurlijk af van factoren waar hij nog niets van wist.

Morgen misschien. Of overmorgen. Als hij in al deze jaren ook maar iets geleerd had, dan was het wel geduld oefenen.

Geduld.

Doelbewust liep hij de bebouwde kom binnen. Over de lege, zonovergoten trottoirs. De beschaduwde steegjes bij het plein. De versleten kinderhoofdjes. Hij liep langzaam langs het bruine, modderige stroompje waar lome eenden ronddobberden in tijdloze ledigheid. Dit alleen al, zomaar wat lopen, zonder op een muur of een hek te stuiten, was iets bijzonders. Hij bleef staan op een van de bruggen en sloeg een zwanenfamilie gade die ineengedoken op een aangeslibd eilandje lag, in de schaduw van de kastanjes op de oever van de rivier. Hij bekeek die machtige bomen ook, waarvan de takken evenzeer naar beneden als naar boven leken te streven. Evenzeer naar het water als naar het licht.

De wereld, dacht hij. Het leven.

Een puisterige jongeman stempelde met duidelijke tegenzin zijn kaartje af. Enkele reis, ja natuurlijk. Hij wierp hem een blik toe en liep verder naar de kiosk. Hij kocht twee dagbladen en een weekblad met grote, blote borsten voorop, zonder zich daar in het minst voor te schamen. Toen een kannetje koffie in het café, verse broodjes met kaas en jam en een sigaret.

Het was de eerste ochtend van zijn tweede terugkeer en hij

had alle tijd van de wereld. De wereld was er vol van. Van onschuld en tijd.

Uren later kwam hij aan. Hij had de laatste tientallen kilometers alleen in de coupé gezeten. Hij had naar buiten gekeken door het bekraste, stoffige raam; hij had akkers, bossen, steden en mensen zien passeren en plotseling was alles duidelijk geworden. Alles had zijn eigen specifieke inhoud gekregen. De gebouwen, de wegen, het samenspel in het landschap. De oude watertoren. Het voetbalveld. De fabrieksschoorstenen en de tuinen van de villa's. Gahns meubelfabriek. Het plein, de school, het viaduct en de winkelpanden. De trein ging langzamer rijden.

Toen hij uitstapte, zag hij dat het perron een nieuwe overkapping had gekregen van lichtgele kunststof. Het stationsgebouw had een facelift gehad. Nieuwe borden.

Verder was alles bij het oude gebleven.

Hij nam een taxi en verliet de stad. Een kwartier chagrijnig rijden langs het meer dat nu eens verdween en dan weer glinsterde tussen korenvelden en groepen loofbomen, en toen was hij er.

‘Stopt u maar na de kerk. Het laatste stuk loop ik wel.’

Hij betaalde en stapte uit. De manier waarop de chauffeur groetend zijn hand opstak kwam hem vaag bekend voor. Hij wachtte tot de chauffeur de auto gekeerd had en achter de melkfabriek verdwenen was. Toen pakte hij zijn koffer en de plastic tas met benodigdheden en begon aan de laatste etappe.

De zon stond nu hoog. Algauw liep het zweet over zijn gezicht en tussen zijn schouderbladen. De weg was langer dan hij zich herinnerde, en ook steiler.

Het was dan ook twaalf jaar geleden.

Het huis was ook twaalf jaar ouder, maar het stond er nog. Zij had de weg naar de buitentrapp vrijgemaakt, zoals ze beloofd had,

maar meer ook niet. De grens tussen tuin en bos leek uitgewist, jonge berkjes waren ver opgerukt, gras, slingerplanten en struiken groeiden metershoog tegen de muren op. Het dak van het hok zakte door, de baksteen zag er verweerd uit, een raampje op de eerste verdieping was kapot, maar dat maakte hem niet uit. Voorzover hij zich een voorstelling had gemaakt, zag alles er ongeveer zo uit als hij had verwacht.

De sleutel hing onder de regenpijp zoals het hoorde. Hij deed de deur van het slot. Hij moest zijn schouder ertegenaan zetten en flink duwen om de deur open te krijgen. Die was kennelijk enigszins kromgetrokken.

Het rook er bedompt, maar het viel toch nog mee. Niets wat lag te rotten, waarschijnlijk ook geen ratten. Op de keukentafel lag een briefje.

Ze wenste hem succes, stond erop. Dat was alles.

Hij zette de koffer en de plastic tas op de bank onder de klok en keek om zich heen. Hij liep door het huis en zette de ramen open. In de slaapkamer bleef hij voor de spiegel staan en bekeek zijn spiegelbeeld.

Hij zag dat hij oud geworden was. Zijn gezicht was grauw en ingevallen. Zijn kaken waren smaller en meer samengeperst. De huid van zijn hals hing in zakken en plooien. Zijn schouders waren krom, alsof er een last op drukte.

Zevenenvijftig jaar, dacht hij. Waarvan vierentwintig in de bak. Geen wonder!

Hij keerde zichzelf de rug toe en ging een wapen uitzoeken. Hij moest immers hoe dan ook een wapen hebben, en dat kon hij maar beter meteen in orde maken. Voor het geval de twijfel de kop op zou steken.

Tegen de avond zat hij in de keuken met de brief. Die las hij nog een keer over bij een kopje koffie op het gebloemde tafelzeil.

Het was geen lange brief, net anderhalf kantje. Hij deed zijn

ogen dicht en probeerde haar voor zijn geestesoog te zien.

Haar zwarte, ten dode opgeschreven ogen aan de andere kant van het gaas.

Haar wringende handen.

En haar verhaal.

Nee, er was geen twijfel.

Het was weer typisch zo'n uitstapje.

Natuurlijk hadden ze met zijn vieren moeten zijn, als volwassenaan, of op zijn minst met zijn drieën. Dat was ook de bedoeling geweest, maar een halfuur voor vertrek had Henriette gebeld met een vage smoes dat ze zich niet goed voelde. Vlak daarna hadden ze bedacht dat Hertl moest blijven om de zuster te assisteren. Die zou 's middags komen om de tweejarige peuters in te enten.

Dus bleven Elisabeth en Moira over. Dat Moira vroeg of laat last van migraine zou krijgen, had ze natuurlijk op haar klompen aan kunnen voelen. Dus eigenlijk stond ze er alleen voor met de hele groep. Toe maar, het was niet de eerste keer.

Veertien kinderen, in leeftijd variërend van drie tot zes jaar. Eunice van zes beet het spits af door al na vierhonderd meter in de bus over te geven. Paul van drie plaste op hetzelfde moment zijn laarzen vol. Ellen en Judith, vier en vijf jaar, begonnen elkaar in de minuten daarna de ogen uit te krabben om een groene sjaal met roze konijntjes. Emile van drie en een half huilde zo hard om zijn moeder dat de bus ervan dreunde en Christophe van zes had kiespijn.

Ze kwamen in goede orde aan bij de halte op de open plek in het bos. Ze telde hen snel. Het klopte. Veertien kinderen, met Moira erbij vijftien. Ze haalde diep adem. Drie uren van wandelen in het bos, worstjes grillen, schat zoeken en diverse botanische excursies lagen voor haar. Door de boomtakken heen kon ze een stukje van de donkere lucht zien en ze vroeg zich af hoelang het zou duren voordat ze de bui over zich heen zouden krijgen.

Dat bleek nauwelijks vijftig minuten te zijn, maar toen waren ze al een aardig eindje het bos in gekomen. Moira had inmiddels last van een druk op haar voorhoofd en liep vijftig meter voor de groep uit om te voorkomen dat het erger zou worden. Erich en Wally hadden Eunice geplaagd, met als gevolg dat het dikke meisje weigerde bij de anderen te blijven; zij liep alleen tussen de bomen en struiken door in plaats van over het pad, maar Elisabeth riep zo nu en dan naar haar en hield contact. Een van de tweeling Jümpers was met zijn hoofd op een boomwortel gevallen, dus die moest ze dragen. De andere drentelde achter haar aan en hield haar bij haar ceintuur vast met zijn modder-vingers.

‘Het gaat regenen!’ schreeuwde Bartje van vier.

‘Ik wil naar huis!’ huilde Heinrich van vijf.

‘Papkindjes’, constateerden Erich en Wally. ‘Ga naar huis, je moeder neuken.’

‘Neuken’, piepte een anonieme driejarige.

‘Koppen dicht, Wally en Erich’, siste Elisabeth. ‘Anders snij ik jullie oren eraf.’

Moira was bij een van de huisjes van de vrijwillige brandweer blijven staan, waar ze zouden lunchen.

‘Wat een geluk’, fluisterde ze toen de groep haar had ingehaald. Als gewoonlijk had ze het idee dat ze moest fluisteren, zodat de migraine niet tot volledige ontplooiing zou komen. ‘Nu moeten we snel maken dat we binnenkomen!’

Al voordat Wally bij de deur gekomen was, wist Elisabeth dat die op slot zat en dat de sleutel in Hertls tas zat, in de personeelskamer van de crèche.

‘Hij zit op slot, verdorie!’ schreeuwde Wally. ‘Hier met die sleutel!’

Moira keek haar niet-begrijpend aan. Elisabeth zuchtte. Ze deed haar ogen dicht en telde tot drie. De regen kwam met bak-